minna.fi
Tasa-arvotiedon keskus

Miten sovittaa Yhdistys 9 naistutkimuksen kehyksiin?

Margaretha Mickwitz

Vuonna 1966 perustetun tasa-arvojärjestö Yhdistys 9:n tavoitteet ja toiminta ovat kiinnostaneet suomalaisia tutkijoita yhdistyksen viisivuotisen toiminnan päättymisen jälkeen. Yhdistyksen päämääristä on kuitenkin esiintynyt väärinkäsityksiä ja myös erheellisiä olettamuksia, jotka valitettavasti ovat siirtyneet sukupolvelta toiselle. Eri tutkijoiden ja kirjoittajien pääteesejä ovat olleet a) että Yhdistys 9 itse asiassa oli pääasiallisesti naisasialiike miesten osallistumisen yhdistyksen toimintaan ollessa marginaalinen ja b) että yhdistyksen tavoitteena oli naisen roolin muuttaminen miehen roolin kaltaiseksi sekä naisten ja miesten samanlaisuuden painottaminen. Haluan tässä kirjoituksessani vastata näihin teeseihin esittelemällä ensinnäkin miten Yhdistys 9 syntyi ja toiseksi mitkä yhdistyksen todelliset tavoitteet olivat.

Varsinainen sukupuoliroolikeskustelu Suomessa alkoi vuonna 1965, jolloin useita aiheeseen liittyviä artikkeleita julkaistiin suomalaisissa sanomalehdissä. Sukupuolten välisestä tasa-arvosta kiinnostuneet ja vallitseviin epäkohtiin muutoksia haluavat piirit keskustelivat Eva Mobergin kirjasta *Kvinnor och Människor* (1962). Muita inspiraation lähteitä olivat Harriet Holterin ja Rita Liljeströmin artikkelit ja tutkimukset (mm. Holter: Kvinnor och män i en ny värld, 1966 ja Liljeström: Om könsroller, 1965) kuten myös Anna-Liisa Sysiharjun väitöskirja *Home,Equality and Work* (1960). Keskustelun asiapohja vahvistui myös merkittävästi, kun vuonna 1968 julkaistiin Elina Haavio-Mannilan teos *Suomalainen nainen ja mies*, ensimmäinen kokonaisesitys naisen ja miehen asemasta ja heidän rooleistaan suomalaisessa yhteiskunnassa (1).

Keskustelu levisi ja sen laajuus sekä voimaperäisyys osoittivat, että Suomessa oli patoutunut tarve keskustella sukupuolten väliseen tasa-arvoon ja roolijakoon liittyvistä kysymyksistä. Lokakuussa 1965 Kati Peltola kutsui joukon keskusteluun osallistuneita ja siitä kiinnostuneita Vanhalle Ylioppilastalolle. Kokouksen tarkoituksena oli suunnitella strategioita keskustelun jatkamiseksi ja asioiden edistämiseksi. Kokous asetti yhdeksänjäsenisen työryhmän (Ryhmä 9), johon kuului sekä naisia että miehiä, naimisissa olevia ja naimattomia, nuorempia ja vanhempia sekä työelä-

mässä jo olevia ja vielä opiskelevia henkilöitä. Työryhmä sai tehtäväkseen valmistella yhdistyksen perustamista ja valmistelutyön tuloksena pidettiin Yhdistys 9:n perustava kokous 13.2.1966.

Yhdistys 9:n päämääränä oli sen sääntöjen mukaisesti muuttaa yhteiskunnassa vallitsevaa sukupuolten välistä rooli- ja työnjakoa silloista oikeudenmukaisemmaksi ja tarkoituksenmukaisemmaksi. Sääntöjen mukaan tavoitteisiin pyrittiin muun muassa ”edistämällä sukupuoliroolien tutkimista” ja ”pyrkimällä muuttamaan yhteiskuntaa siten, että sukupuoleen perustuva roolijako häviää niiltä alueilta, joilla se ei ole tarkoituksenmukainen”. Yhdistys 9 perusti toimintansa niin sanottuun radikaaliin sukupuolirooli-ideologiaan, jonka mukaan sekä naisella että miehellä on kaksi roolia; ansiorooli ja perherooli, ainoan ratkaisevan eron ollessa se, että nainen synnyttää. Yhdistys 9 kyseenalaisti sukupuoliroolien tarkoituksenmukaisuuden. Se oli ensimmäinen suomalainen järjestö, joka kiinnitti huomiota perinteiseen miehen rooliin ja kyseenalaisti sen. Yhdistys 9 pyrki siten muuttamaan yhteiskunnassa vallitsevia, sekä naisia että miehiä koskevia perusasenteita. Näin ollen ei voida varsinaisesti puhua naisasiajärjestöstä, vaikka pyrkimykset liittyivät myös naisten aseman parantamiseen.

Kukaan Yhdistys 9:ssä ei kieltänyt, etteikö naisen asemassa olisi ollut enemmän muuttamista ja parantamista kuin miehen, mutta, kuten yhdistyksen puheenjohtaja Holger Rotkirch totesi puheessaan Yhdistys 9:n aivoriihessä 1.4.1967:

”…[M]iehen rooliin on kiinnitettävä huomattavasti enemmän huomiota kuin tähän asti. Naisten perinteellinen rooli on muuttunut kaksoisrooliksi, uusien tehtävien lisäksi vanhat ovat säilyneet miltei entisellään… mieheen kohdistuvat rooliodotukset ovat säilyneet samanlaisina kuin ennenkin. Mieheltä edellytetään etupäässä suorituksia työssä, ei kotona, aloitteita ja aktiivisuutta kaikkialla muualla paitsi kotona ja lastenkasvatuksessa. Edelleen miehen rooliin kuuluu velvollisuus olla kunnianhimoinen ja kova sekä tunteiden peitteleminen, jota syystä on pidetty negatiivisena ilmiönä ja esteenä rikkaimmille ihmissuhteille. Mielestäni meidän pitäisi keskittyä keskustelemaan siitä, miten voitaisiin murtaa ne asenteet, jotka nyt luovat tällaisen rajoitetun ja yksipuolisen roolin miehelle. Ilman tällaista muutosta ei naiselle liene koskaan mahdollista vapautua kaksinkertaisesta työtaakastaan. Kummallakin aviopuolisolla pitäisi siten olla oikeus ja velvollisuus kahteen rooliin, toiseen perheen sisällä ja toiseen sen ulkopuolella.” (Rotkirch 1967)

Yhdistyksen 9:n tavoitteita ei ymmärretty tai ei haluttu ymmärtää. Holger Rotkirch kuvasi tilannetta seuraavasti:

”…[A]setelma, ettei (yhdistyksen) pääpyrkimyksenä ole sopeuttaa naista miesyhteiskuntaan ja helpottaa hänen mahdollisuuksiaan toimia siinä, vaan todella pyrkiä muuttamaan koko yhteiskunnan rakennetta niin, että sekä miehillä että naisilla olisi mahdollisuus toteuttaa itseään kykyjensä mukaan ja yhdistää läheinen perhesuhde ansiotyössä käymiseen, oli ilmeisesti se uusi ulottuvuus, joka alussa aiheutti niin paljon närkästystä varsinkin naisjärjestöjen taholta.” (Rotkirch 1968, 66.)

Eva Moberg saapui syksyllä 1966 Helsinkiin Yhdistys 9:n kutsumana ja piti sen järjestämässä keskustelutilaisuudessa esitelmän, jossa hän kiteytti ongelman seuraavalla tavalla:

”…[K]un on kysymys sukupuolten välisestä asemasta tasa-arvoisuuden käsite välittömästi saa tietynlaisen leiman. Ajatellaan heti samanlaisuutta…Mutta miehen rooli ei ole päämäärä, yhtä vähän kuin päämäärä on säilyttää ns. naisellinen omalaatuisuus ja sen kohottaminen korkeimmaksi inhimilliseksi ihanteeksi. Päämäärä on kovin yksinkertainen: sen sijaan että meillä on kaksi karsinaa, toisessa vain miehiä, toisessa vain naisia, haluamme yhdistää nämä kaksi yhdeksi laajaksi alueeksi, jolla sekä naisilla että miehillä tulee olla mahdollisuus liikkua vapaasti… Halu luoda yksilölle suuremmat kehitysmahdollisuudet on täydellinen vastakohta väitteelle, jonka mukaan päämääränä olisi yleinen samankaltaisuus…yksilölliset erot samaan sukupuoleen kuuluvilla ovat useimmilla aloilla suuremmat kuin sukupuolten väliset erot.” (Moberg 1966)

Yhdistys 9:n jäsenmäärä oli suurimmillaan 774 (1970), joista 289 oli miehiä. Keskimäärin miesten osuus yhdistyksen toiminnan aikana oli noin kolmannes. Heidän osuutensa oli vielä suurempi yhdistyksen johtokunnassa ja sen monien, tasa-arvotilannetta eri sektoreilla selvittäneiden työryhmien puheenjohtajina. Miesten jäsenyys yhdistyksessä ei siis ollut symbolinen ”koriste” vaan heidän toimintansa yhdistyksessä oli aktiivista ja tavoitteellista.

Yhdistyksen työryhmien sekä virallisille tahoille että työmarkkinajärjestöille ja tiedotusvälineille lähettämät raportit saivat suurta julkisuutta. Virallisen ja valvotun päivähoidon puute (alle 5 000 kokopäivähoitopaikkaa 100 000 alle 7-vuotiaalle lapselle) kuului suurimpiin epäkohtiin, joihin yhdistys halusi puuttua. Yhdistys järjesti äitienpäivänä 1968 mielenosoituksen eduskuntatalon portailla päivähoidon puolesta, jossa puhuivat. yhdistyksen silloinen sihteeri Juha Virkkunen ja yhdistyksen jäsen Jutta Zilliacus. Saman vuoden marraskuussa Yhdistys 9 julkaisi isänpäivänä kannanoton, jossa todettiin miten tapaturma-, elinikä- ja muut tilastot kuvaavat pelottavalla tavalla miehiin ja poikiin asetettuja vaatimuksia. Yhdistys kehotti miehiä vaatimaan muun muassa oikeutta pitempään elinaikaan, parempaan terveyteen, mahdollisuutta toimia aloilla, joita on totuttu pitämään naisten ammatteina ja oikeutta olla lapsille yhtä läheinen vanhempi kuin äiti.

Mikään muu Yhdistys 9:n tekemä ehdotus ei herättänyt niin paljon huomiota ja kirvoittanut asiattomia väitteitä kuin ehdotus isyyslomasta. ”Tämä osoittaa, kuinka vieraantuneena lapsensa hoitamisesta ja kasvattamisesta isää pidetään. Se osoittaa myös kuinka syvälle iskostuneita vallitsevat sukupuoliroolit ovat” (Rotkirch 1968, 69). Kyseessä oli varsin vaatimaton ehdotus siitä, että silloista äitiyslomaa (56 päivää lapsen syntymästä) pidennettäisiin vähintään kuudeksi kuukaudeksi siten, että vanhemmat saisivat kumpikin pitää vuoron perään kolme kuukautta vapaata lapsen syntymän jälkeen. Tämä olisi tuonut seuraavat edut: äidille pidemmän äitiysloman, isälle läheisemmän suhteen lapseensa sekä naisille ja miehille tasavertaisemman aseman työmarkkinoilla.

Naistutkijoiden tulkintaa Yhdistys 9:n luonteesta ja tavoitteista

Suomalaisten tutkijoiden analyysit ja arvioinnit Yhdistys 9:stä ovat monella tavalla mielenkiintoisia ja ansiokkaita, mutta kuten edellä on todettu, useille niistä on ollut ominaista, alkaen professori Riitta Jallinojan väitöskirjasta *Suomalaisen naisasialiikkeen taistelukaudet* (1983), että ne ovat analysoineet Yhdistys 9:ää naisasiajärjestönä. (Seuraavien lainausten käännökset ja kursivoinnit ovat kirjoittajan). Jallinoja pyrki eri tavoin osoittamaan, että Yhdistys 9 toimi pääasiallisesti naisasialiikkeenä ja kutsui sitä johdonmukaisesti naisasiajärjestöksi. Hän totesi, että ”yhdistyksen sääntöjen tarkoituspykälässä ei mainita sanaa nainen, vaan yksilö, jolla pitää olla sukupuolesta riippumaton mahdollisuus toteuttaa itseään. Tästä huolimatta *käytännön toiminta osoitti, että naiskysymys nousi sittenkin paljon keskeisemmäksi kuin mieskysymys.*” (Jallinoja 1983, 124).

Jallinoja myönsi, että miehet olivat suhteellisen aktiivisia Yhdistys 9:ssä. 38 prosenttia yhdistyksen johtokunnan jäsenistä oli miehiä, mutta heidän osuutensa kaikista jäsenistä oli 28 prosenttia. Hän jatkoi kuitenkin: *”Mutta koska Yhdistys 9:ssä lähdettiin siitä, että molempien sukupuolten elämäntilannetta on muutettava, miesten osuutta on oikeutettua pitää suhteellisen pienenä. Se saa myös väittämään, että Yhdistys 9 oli enemmän naisasiayhdistys kuin nais- ja miesasiayhdistys.”* (emt.1983, 124*)*.

Jallinoja piti Yhdistys 9:n tavoitetta siitä, että miesten ja naisten tulisi jakaa kotityöt, pääasiallisesti osoituksena pyrkimyksestä edistää naisten asemaa. Hän viittasi myös siihen, että vanhoissa naisjärjestöissä Yhdistys 9:n tavoitteita pidettiin loppujen lopuksi suunnilleen samanlaisina kuin omiakin päämääriä ja ihmeteltiin, miksi tarvittiin uusi yhdistys kun vanhat jo ajoivat samoja asioita. Jallinoja kuitenkin totesi, että Yhdistys 9 oli ”ainoa naisasiajärjestö”, jonka jäsenistö kasvoi

merkittävästi. Vuonna 1968 yhdistyksellä oli 510 jäsentä kun taas Naisasialiitto Unionin jäsenmäärä oli 97 ja Suomalaisen naisliiton 131. (emt.1983, 123.)

Jallinoja katsoi myös, että: ”Vaikka Yhdistys 9:ssä ymmärrettiin, että myös miehen roolia on muutettava vähemmän kilpailuhenkiseksi, *leimallista yhdistyksen naiskäsitykselle oli se, että naisen rooli tuli muuttaa miehen roolin suuntaan*.” (emt. 1983, 161–162). Näin ”*naisia oltiin siten yhdenmukaistamassa miesten kaltaisiksi*” (emt. 1983, 161). Jallinojan kaksi teesiä ja tulkintaa yhdistyksestä olivat siis: 1) Yhdistys 9 oikeastaan oli naisasiajärjestö ja 2) sen tavoite oli naisten yhdenmukaistaminen miesten kaltaisiksi. Nämä kaksi teesiä näyttävät kuitenkin olevan ristiriidassa keskenään. (emt. 1983, 123–191.)

Jallinoja haastatteli kaikkia Yhdistys 9:n perustajajäseniä ja monia yhdistyksen johtokuntien jäseniä, kaikkiaan yli 54 % johtokunnissa toimineista henkilöistä. Hän tutki lisäksi myös yhdistyksen arkistoa. Siitä huolimatta yhdistyksen perustavoitteet eivät näytä auenneen hänelle. Jallinojan haastatteluissa yhdistyksen aktivistien kanssa kysymyksissä käytetään yksinomaan käsitettä ”naisasia”. Yhtenä esimerkkinä kysymys: ”Milloin liityit naisasiayhteisöön?”. (emt.1983, 332–333.)

Näyttää siltä, että Jallinojan käsitykset Yhdistys 9:n tavoitteista ja toiminnasta ovat siirtyneet ”perintönä” eräille muille tutkijoille, jotka mahdollisesti eivät ole palanneet alkuperäiseen lähdeaineistoon. Jaana Kuusipalo kirjoittaa viitaten Yhdistys 9:ään artikkelissaan ”Finnish Women in Politics”, että ”Myös miesten sukupuolirooleihin vaadittiin muutoksia, mutta vain perhe-elämässä. Julkiset roolit nähtiin sukupuolineutraaleina. Tässä suhteessa tasa-arvoiseen kansalaisuuteen pyrkivä tasa-arvoideologia oli unisex-muodin kaltainen: naiset ja miehet pukeutuivat samalla lailla, mutta miesten vaatteisiin.”(Kuusipalo 1999, 64.) Lisäksi Kuusipalo kysyy artikkelissaan: ”*Tulisiko naisten pyrkiä tulemaan miesten kaltaisiksi*, kuten sukupuolten tasa-arvoa tavoitteleva strategia 1960-luvulla näytti osoittavan?” (emt. 71.)

Anne Maria Holli palaa artikkelissaan ”Why the State? Reflections on the Politics of the Finnish Equality Movement Association 9” (Holli 1990) Riitta Jallinojan väitöskirjaan, mutta hänen päätelmänsä ja kuvauksensa yhdistyksen toiminnasta ovat suurimmaksi osaksi paikkansa pitäviä ja oikeilla jäljillä. Holli kuvaa Yhdistys 9:ää tasa-arvojärjestöksi, eikä naisasiajärjestöksi ja luonnehtii sitä *nais-, mies- ja lapsiliikkeeksi* joka ”suureksi osaksi määritteli ne vaatimukset, tavoitteet ja menetelmät, joista joitakin vuosia myöhemmin tuli osa valtiollista tasa-arvopolitiikkaa” (Holli1990, 70).

Myös Solveig Bergman käsittelee Yhdistys 9:ää väitöskirjassaan *The Politics of Feminism* (2002). Bergman tunnustaa yhdistyksen merkityksen suomalaisen tasa-arvopolitiikan kehitykselle ja uudistuksille 1970-luvulla, mutta kirjoittaa, että hän ”*mieluummin tulkitsee sukupuoliroolilii-kettä uuden suomalaisen feminismin eräänä kehitysvaiheena* ” kun taas aiemmat tutkijat olivat käsitelleet sitä selvästi erillisenä 1970-luvun uudesta feminismistä. (Bergman 2002, 134) Hän myös korostaa, että ”painopiste yhdistyksen toiminnassa oli naisten ja erityisesti äitien oikeudella ammattiuraan sekä osallistumiseen julkiseen ja poliittiseen elämään” (emt.173). Ohimennen Bergman toteaa, että myös miehet olivat voineet osallistua yhdistyksen toimintaan. Bergman toistaa myös aikaisempien tutkijoiden väitteet siitä, että sukupuoliroolikeskusteluun osallistuneet olisivat vaatineet, että naisten tulisi tulla mahdollisimman paljon miesten kaltaisiksi. (emt.137–140.) Väitöskirjansa päätelmissä hän myös kirjoittaa, että ”*60-luvun sukupuoliroolilliike johdatti politiikkaan ja diskurssiin, joka korosti sukupuolten samanlaisuutta*” (emt. 238).

Valitettavasti edellä mainitut väärinkäsitykset elävät ja ovat voimissaan myös eräissä vuonna 2006 julkaistuissa keskeisissä naisen äänioikeuden juhlavuoden kirjoissa. NYTKIS ry:n *Sukupuolen politiikka – Naisten äänioikeuden 100 vuotta Suomessa* (Moring 2006) on artikkelikokoelma erilaisista tasa-arvoon liittyvistä kysymyksistä Suomessa. Jeff Hearn ja Hertta Niemi kirjoittavat kirjassa olevassa artikkelissaan ”’Miesliikkeet’ ja feminismi Suomessa: järjestöt, verkostot ja sosiaaliset suhteet” myös Yhdistys 9:stä. He toteavat, että ”jo 1960-luvulla oli kummallekin sukupuolelle yhteisiä sukupuolitietoisia järjestöjä, joista vuonna 1966 perustettu Yhdistys 9 on eräs esimerkki. Yhdistys oli tarkoitettu kummallekin sukupuolelle ja sen miespuolinen jäsenistö oli melko runsaslukuinen, muodostaen noin neljännesosan jäsenistä” (Hearn ja Niemi 2006, 103.) Kirjoittajat perustavat tietonsa Yhdistys 9:stä Solveig Bergmanin väitöskirjaan, jonka mukaan ”Yhdistys 9:ään naisaktiivit ovat kuitenkin myöhemmin sanoneet, etteivät miehet 1960-luvun radikalismin aikaan suhtautuneet yhtään sen myönteisemmin sukupuoliasioihin kuin nykypäivänäkään”(emt.103).

Edellä mainitun julkaisun (Moring, 2006) ensimmäisessä liitteessä on luettelo tasa-arvotyön merkkipaaluista Suomessa otsikolla ”100 vuotta naisasiaa ja tasa-arvotyötä Suomessa”. Luettelossa sivuutetaan 1960-luku kokonaisuudessaan, jolloin huomiotta jäävät muun muassa naisten asemaa tutkineen komitean asettaminen vuonna 1966 ja komitean raportin jättäminen vuonna 1970. Luettelossa ei myöskään mainita komitean ehdottaman pysyvän virallisen elimen, ensimmäisen tasa-arvoasiain neuvottelukunnan asettamista vuonna 1972.

Kaari Utrion teoksessa *Suomen naisen tie – Pirtistä parlamenttiin* kirjoitetaan yhdistyksestä seuraavasti: ”Suurten ikäluokkien tasa-arvoa ajavat nuoret *naiset* pitivät perinteisiä naisjärjestöjä vanhakantaisina. *He* perustivat 1965 Yhdistys 9 -nimisen ryhmän, johon kuului myös miehiä. Yhdistys 9 puuttui perheen sisäiseen työnjakoon ja miehen rooliin perheessä: se oli *yliopistossa koulutettujen ansioäitien liike*, joka ajoi *naisen aseman parantamista* sekä perheessä että työmarkkinoilla.” (Utrio 2006, 107.) Utrion kirjassakaan ei mainita naisten asemaa tutkinutta komiteaa eikä sen työn tuloksia.

Edellä on kuvattu vallinneita ja vallitsevia väärinkäsityksiä Yhdistys 9:n perusluonteesta ja -tavoitteista. Lisäksi on muun muassa oletettu, että sukupuoliroolikeskustelu syntyi ylioppilasradikaaleissa piireissä ja protestina vanhempaa sukupolvea kohtaan, joka oli syntynyt 1930-luvulla (esim. Holli, 1990). Alkuperäisen Ryhmä 9:n jäsenistä enemmistö oli kuitenkin syntynyt 1930-luvulla. Jallinojan väitöskirjaan sisältyvän tilaston mukaan Yhdistys 9:n 489 jäsenestä 242 oli syntynyt 1930-luvulla tai aikaisemmin (Jallinoja 1983, 331).(2)

Merkittävä osa yhdistyksen aktiivijäsenistä, erityisesti sen työryhmissä toimivista, oli ammatissa toimivia ja tutkinnon suorittaneita. Heihin kuului sosiologeja, journalisteja, juridisen koulutuksen saaneita, opettajia, arkkitehteja sekä valtion ja kunnallistasolla toimivia virkamiehiä.

Yhdistys 9:ää on myös kuvattu vasemmistoradikaaliksi järjestöksi (esim. Holli 1990, 79). Yhdistyksen jäsenten poliittinen kuuluvaisuus vaihteli kuitenkin huomattavasti ja jäseninä oli lähes kaikkia poliittisia näkemyksiä edustavia henkilöitä ja myös monia poliittisesti täysin sitoutumattomia. Jotkut alun perin sitoutumattomat jäsenet rupesivat kuitenkin myöhemmässä vaiheessa hakeutumaan eri poliittisiin puolueisiin. Suurin osa yhdistyksen poliittisesti aktiivisista jäsenistä toimi vasemmistopuolueissa – ensimmäisessä vaiheessa pääasiallisesti SDP:ssä – mutta eivät kaikki. Yhdistys 9:n jäseniä löytyi myös kokoomuksesta, liberaalisesta kansanpuolueesta ja RKP:stä. Yhdistyksen syyskokouksessa 1970 todettiin, että kysymys yhdistyksen suhteesta poliittisiin puolueisiin oli taas ollut esillä, mutta ”Koska tämä aihe oli keskustelunaiheena yhdistyksen kevätkokouksessa, ja kokous silloin, kuten aina ennenkin, totesi, ettei Yhdistys 9 kaltaisen painostusryhmän ole syytä kahlita itseään selvällä puoluesidonnaisuudella, ei tästä aiheesta liene syytä puhua laajemmin” (Hytönen, 1970). Eräiden jäsenten kirjelmässä syksyllä 1970 yhdistyksen tulevaisuudesta tai mahdollisesta lopettamisesta todettiin, että ”…koko toiminta-ajan Yhdistys 9:ssä on esiintynyt erilaisia poliittisia mielipidesuuntia. Yhdistys on toiminut niitä kokoavana yhteistyömuotona, eikä tässä vaiheessa toimintaa nimenomaan politiikalle pitäisi antaa liian suurta merkitystä.”

Yhdistys 9:n vaikutukset

Mitä Yhdistys 9 todellisuudessa sai aikaan? Yhdistys herätti laajan keskustelun sukupuolirooleista suomalaisessa yhteiskunnassa. Keskustelu muokkasi yleistä mielipidettä ja asenteita uudistusmyönteisiksi. Tämä vaikutti ratkaisevasti naisten asemaa tutkivan komitean asettamiseen vuonna 1966 ja komitean raporttiin sisältyvien ehdotusten myötä muun muassa tasa-arvoasiain neuvottelukunnan luomiseen, pidennettyyn äitiyslomaan, päivähoidon kehittämiseen ja vanhempainvapaan aikaansaamiseen. Komiteassa oli kolme yhdistyksen jäsentä ja toinen sen sihteereistä oli yhdistyksen jäsen. Lisäksi komitea kuuli useita yhdistyksen jäseniä asiantuntijoina. Yhdistyksen juridisen työryhmän esittämät useat muutokset suomalaiseen lainsäädäntöön ovat kaikki toteutuneet. Yhdistyksen seksuaalityöryhmän ehdotukset vaikuttivat aborttilainsäädännön sisältöön ja liberalisoimiseen ja oikeuteen saada ehkäisyvalistusta. Yhdistyksen 9:n aloitteesta perustettiin myös uusi yhdistys, Seksuaalipoliittinen yhdistys Sexpo ry.

Virallisella tasolla Yhdistys 9:n tavoitteet hyväksyttiin jo varhain. Suomen hallituksen vastaus vuonna 1967 YK:n pääsihteerin naisten osallistumisesta valtioiden taloudelliseen ja sosiaaliseen kehitykseen koskevaan kyselyyn perustui suurelta osin yhdistykseltä pyydettyyn lausuntoon. Suomen vastauksessa todettiin, että ”Pitkän tähtäimen suunnitelmassa naisen aseman parantamiseksi voidaan todeta, että naisen aseman muuttaminen edellyttää välttämättä miehen aseman muuttamista, ja että miehen aseman muuttaminen ei merkitse menetystä tai huonontumista, vaan päinvastoin laajentaa hänen inhimillistä kokemuspiiriään. Elleivät miehet ja naiset ota kantaakseen samanlaista vastuuta yhteiskuntaa ja perhettään kohti ja ellei heille anneta oikeutta ja mahdollisuutta valita elämäntehtävänsä yksilöllisten kykyjensä ja taipumustensa perusteella perinteisen sukupuoliroolin sijasta, ei tule olemaan mahdollista saavuttaa täyttä tasavertaisuutta naisten ja miesten välillä.” (Suomen hallitus 1967)

Eduskunnan työ- ja tasa-arvovaliokunnan mietintö TyVM 3/2005 hallituksen esityksestä laiksi naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta annetun lain muuttamisesta heijastaa myös Yhdistys 9:n 1960-luvulla ajamia tavoitteita. Mietinnön yleisperusteluissa valiokunta totesi muun muassa seuraavaa: ”Naiset sen paremmin kuin miehetkään eivät ole samanlaisia. Se mikä sopii yhdelle, ei välttämättä sovi toiselle. Olennaista on, että kukin nainen ja mies voi tasa-arvoisista lähtökohdista yhdenvertaisin mahdollisuuksin toteuttaa omia pyrkimyksiään ja toiveitaan – rakentaa itselleen sopivan elämän ilman perinteisistä sukupuolirooleista aiheutuvaa painolastia.” (TyVM 3/2005, 2) Valiokunta korosti myös, ”että tasa-arvon edistäminen on molempien sukupuolien asia, josta naisten ja miesten tulisi huolehtia yhdessä. Tasa-arvon saavuttamiseksi on välttämätöntä, että

myös miehet pitävät sitä tärkeänä ja osallistuvat aktiivisesti sen edistämiseksi tehtävään työhön". (TyVM 3/2005,5).

Sosiaali- ja terveysministeri Tuula Haatainen lausui juhlapuheessaan äänioikeuden juhlavuoden merkeissä pidetyssä tasa-arvokonferenssissa Joensuussa 21.–22.3.2006: "1960-luvun innovaatio oli sukupuolirooli-käsitteen tuominen naisaisakeskusteluun. Sen avulla oli mahdollista sekä ymmärtää että kyseenalaistaa sukupuolten välisen normatiivisen työnjaon. Lisäksi se antoi yhteisen selitysmallin sekä naisen että miehen toiminnalle. Niinpä 1960-luvun uudistusliikkeen, Yhdistys 9:n vaatimus sukupuolten välisen työnjaon tasoittamisesta kaikilla elämän aloilla vetosi sekä naisiin että miehiin. Miehille vaadittiin oikeutta tunteisiin ja osallistuvaan isyyteen. Naisille ja miehille tuli luoda tasa-arvoista asemaa työelämässä, perheessä ja yhteiskunnallisessa päätöksenteossa. … Nostettiin esiin molempien vanhempien oikeus työhön ja perheeseen, hoitovastuuseen ja itsensä toteuttamiseen." (Haatainen 2006)

Yhdistys 9:n aktiivinen toiminta päättyi vuonna 1970, mutta sen työ näyttää vaikuttaneen pysyvästi sukupuolten välisen tasa-arvon käsitteen laajenemiseen Suomessa. Yksityiskohtaisempia tietoja Yhdistys 9:n toiminnasta ja sukupuoliroolikeskustelusta 1960-luvulla löytyy teoksesta *100 år av jämställdhet*? (Mickwitz, Nordgren & von Essen 2006).

Viitteet:

1) Katarina Eskola on selostanut lehdistökeskustelua artikkelissaan "Sukupuoliroolikeskustelu Suomessa" toimittamassaan teoksessa *Miesten maailman nurjat lait* (1968).

2) Tilastoon oli saatu syntymävuosi 72 prosentilta jäsenistä. (Jallinoja 1983, 331.

Margaretha Mickwitz (FL) on toiminut Yhdistys 9:n ensimmäisenä puheenjohtajana vuonna 1966. Hän on työskennellyt Opetusministeriön kansainvälisten asiain johtajana, ja on nykyisin eläkkeellä. Mickwitz on toimittanut ja kirjoittanut yhdessä Elisabeth Nordgrenin ja Agneta von Essenin kanssa teoksen *100 år av jämställdhet* (2006).

Lähteet:

Bergman, Solveig 2002: *The politics of Feminism: Autonomous feminist movements in Finland and West Germany from the 1960s to the 1980s,* Åbo Akademi: Åbo

Eskola, Katarina 1968: Sukupuoliroolikeskustelu Suomessa. Teoksessa Katarina Eskola (toim.) *Miesten maailman nurjat lait*, Tammi: Helsinki, 11–37

Haatainen, Tuula 2006: Puhe äänioikeuden juhlavuoden tasa-arvokonferenssissa Joensuussa 21.–22.3.2006. Julkaisematon, kirjoittajan hallussa.

Haavio-Mannila, Elina 1968: *Suomalainen nainen ja mies*. WSOY: Porvoo

Hearn, Jeff & Niemi, Hertta 2006: ”Miesliikkeet” ja feminismi Suomessa: Järjestöt, verkostot ja sosiaaliset suhteet. Teoksessa Anna Moring (toim.): *Sukupuolen politiikka – naisten äänioikeuden 100 vuotta Suomessa*. Otava: Keuruu, 101–108.

Holli, Anne Maria 1990: Why the State? Reflections on the Politics of the Finnish Equality Movement Association 9, teoksessa Keränen (toim.) *Finnish “Undemocracy” Essays on Gender and Politics*, The Finnish Political Science Association: Jyväskylä, 69–88

Holter, Harriet 1968: Kvinnor och män i en ny värld Teoksessa *Kynne eller kön*? Rabén & Sjögren bokförlag: Stockholm, 32–53

Hytönen, Elina 1970: Yhteenveto keskustelusta Yhdistys 9:n syyskokouksessa. Julkaisematon, kirjoittajan hallussa.

Jallinoja, Riitta 1983: *Suomalaisen naisasialiikkeen taistelukaudet, naisasialiike naisten elämäntilanteen muutoksen ja yhteiskunnallis-aatteellisen murroksen heijastajana*, WSOY: Juva

Kuusipalo, Jaana 1999: Finnish Women in Politics. Teoksessa *Women in Finland*, Päivi Lipponen & Päivi Setälä (toim.), Otava: Helsinki, 55–78

Liljeström, Rita 1965: Om könsroller Teoksessa *Könsroller*. Ingrid Fredriksson (toim.) Bokförlaget Prisma: Stockholm, 9-23

Mickwitz, Margaretha 2006: Förening 9 och könsrollsdebatten. Teoksessa Margaretha Mickwitz, Elisabeth Nordgren & Agneta von Essen (toim.): *100 år av jämställdhet*? Sahlgrens förlag: Viro, 33-65

Mickwitz, Margaretha, Nordgren, Elisabeth & von Essen, Agneta (toim.) 2006: *100 år av jämställdhet?*, Sahlgrens förlag: Viro

Moberg, Eva 1962: *Kvinnor och människor*. Bonniers förlag: Stockholm

Moberg, Eva 1966: Esitelmä Yhdistys 9:n keskustelutilaisuudessa. Julkaisematon, kirjoittajan hallussa.

Rotkirch Holger 1968: Yhdistys 9 uudistusten jouduttajana. Teoksessa Eskola, Katarina (toim.): *Miesten maailmannurjat lait*, Tammi, Helsinki, 62–73

Rotkirch, Holger, 2006: Jämställdhet inför lagen? Teoksessa Mickwitz, Margaretha, Nordgren, Elisabeth & von Essen, Agneta (toim.): *100 år av jämställdhet*?, Sahlgrens förlag, Viro, 87–111

Suomen Hallitus 1967: Lausunto YK:n pääsihteerin naisten osallistumisesta valtioiden taloudelliseen ja sosiaaliseen kehitykseen koskevaan kyselyyn. Painamaton, kirjoittajan hallussa.

Sysiharju, Anna-Liisa 1960: *Equality, home and work*, Länsi-Savon Kirjapaino: Mikkeli

TyVM 3/2005

Utrio, Kaari 2006 : *Suomen naisen tie – Pirtistä parlamenttiin*, Tammi: Keuruu

Artikkeli on julkaistu Minnassa helmikuussa 2007.

.